

והרי בנתן גט לאחת וחזר ונתן גט לשניה, לרבן גמליאל לא עשה הגט השני דבר לשניה, נמצא שזיקתה של הראשונה נפגעה מהגט ואילו זיקתה של השניה לא נחלשה, ובכל אופן אמר רבן גמליאל שיחלוץ רק לראשונה, ויפטור בכך את השניה!

ומשנינן: **אמר לך שמואל: כי אמרי אנא** שחליצה של זיקה שנחלשה אינה פוטרת זיקה של השניה שלא נחלשה, **אליבא דמאן דאמר יש זיקה**,⁽¹⁾ אמר אני זאת. שהוא סובר שאלימא הזיקה ליצור קשר של אישות בין היבם ליבמתו, ולכן אי אפשר שחליצה לזיקה שנחלשה, תעלה גם לזיקה שנשארה בחזקה.

ורבן גמליאל סבר אין זיקה, וקל להפקיעה

בחליצה כל דהו.

ומדייקת הגמרא: **ומדרבן גמליאל סבר אין זיקה** —

רבנן סברי יש זיקה.

נא-ב

והיינו, שזו היא הנחת הגמרא, שנחלקו גם בכך, אם כי זה לא מוכת ממחלוקתם.

וקתני סיפא: וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת, שאם שניהם נתנו לה גט, הרי על אף שהגט הרע את הזיקה, די בחליצת אחד מהם לפטור אותה גם מחבירו. וזאת, אפילו לרבנן, שאנו מניחים עתה שהם סוברים יש זיקה.

וכאן מדובר בחליצה פסולה, הבאה אחר בגט.

בשאלה אם יש זיקה או אין זיקה. כי למאן דאמר יש זיקה די בגט של אחד היבמים כדי להפקיע את קידושי האח המת, ושוב לא שייך לתת גט נוסף. אבל למאן דאמר יש זיקה יתכן שהגט הוא לזיקת היבם אל יבמתו ולא לקידושי האח המת, ולכן שייך שגם היבם השני יתן גט לזיקתו שלו אל היבמה.

ומבאר הרמב"ן שחליצה כשירה דיה בחליצת אחד האחים להתיר את כל הזיקות של כל היבמים אליה, היות וחליצה כשרה נחשבת **כיבום** [במקום יבום היא עומדת] לענין זה, ולכן היא מפקיעה את כל הזיקה, אבל בחליצה פסולה, שהיא במקום שאינו יכול לייבם, עשאוה חכמים כמו גט, והגט אינו מועיל [למאן דאמר יש זיקה!] אלא להוריד את זיקת היבם האישית אל היבמה, שהוא מצב של אישות בין היבם ליבמה, ולא להפקיע את קידושי האח המת, ולכן צריכים כל האחים לחלוץ לה, להתירה מזיקתה האישית אליהם.

1. נחלקו הראשונים אימתי היא חליצה פסולה. שיטת רש"י והרמב"ם היא, שבכל מקום שאינו יכול לייבם, החליצה היא פסולה, וצריכה אז לחלוץ מכל האחים.

ואילו שיטת התוס' היא שרק במקום שקלשה הזיקה, כמו באחות זקוקתו, ובעלת הגט, ובעלת מאמר.

והגמרא תולה את דין חליצה פסולה בשאלה אם יש זיקה או אין זיקה.

והיינו, שלמאן דאמר יש זיקה יש מצב של אישות בין היבמים ליבמה, ורק חליצה כשירה יכולה להחשב כאילו כולם חלצו לה והתירו בכך את מצב האישות שביניהם, אבל חליצה פסולה אינה מועילה כלפי מצב האישות שיש לכל אחד ואחד מהיבמים בה, והיא צריכה לחלוץ מכל אחד, כדי להתיר את זיקתה הפרטית אליו.

והרמב"ן [כאן] מבאר את נידון הגמרא אם יש גט אחר גט בשני אחיך או בשתי צרות,

בית שמאי, דתנן: שלשה אחין, שנים מהם נשואין לשתי אחיות ואחד מופנה.

מת אחד מבעלי אחיות, ועשה בה מופנה מאמר.

ואח"כ מת אחיו השני —

ונופלת האחות לפני האח שעשה מאמר באחותה —

בית שמאי אומרים: אשתו של זה שעשה בה מאמר נשאת עמו, ואין היא נאסרת עליו משום אחות זקוקתו, לפי שאחותה אינה זקוקה לו כלל, היות וחלזו, אחותה הנופלת מאחיו, תצא ממנו ללא צורך בחליצה משום ערות אחות אשה. לפי שהועילו מן התורה קידושי המאמר שעשה באחותה, לאוסרה משום ערות אחות אשה.

רבי שמעון, דתניא —

ביאתו של קטן בן תשע שנים ויום אחד ביבמתו נחשבת כמאמר, לדעת חכמים, ואם באו עליה בזה אחר זה שני יבמים קטנים כאלו, הרי היא כמקודשת לשניהם, ואסורה להם כדין מאמר אחר מאמר.

אמר להו רבי שמעון לחכמים: אם ביאת ראשון היא נחשבת ביאה — הרי קנינו הוא קנין גמור, כמו שהמאמר הוא קנין גמור, ואינה נאסרת על הראשון כי לא תפסו בה קידושי שני.

וביאת שני אינה ביאה לקנות בה אחר שקנה הראשון.

ואם ביאת ראשון אינה ביאה להחשב קנין מאמר.

לימא, תיהוי תיובתא דרבה בר רב הונא אמר רב.

דאמר רבה בר רב הונא אמר רב: חליצה פסולה — צריכה לחזור היבמה על כל האחין לקבל מהם חליצה!?

אמר לך רבה בר רב הונא: בין לרבן גמליאל, בין לרבנן, סברי אין זיקה. ואילו אני אמרתי זאת לדעת הסוברים יש זיקה.

וחכא, רק בנט אחר גט ומאמר אחר מאמר קמיפלגי, ולא אם יש זיקה או אין זיקה.

אמר מר: עשה מאמר בזו ומאמר בזו —

רבן גמליאל אומר: נותן גט לראשונה, והולין לה, ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה.

והוינן בה: מכדי הרי קסבר רבן גמליאל שאין מאמר אחר מאמר, ואם כן, ראשונה נמי תתייבם!

ומשנינן: גזירה דלמא אתי לייבומי לשניה.

אמר רבי יוחנן: רבן גמליאל, ובית שמאי, ורבי שמעון, ובן עזאי ורבי נחמיה — כולחו סבירא להו שמאמר קונה את היבמה מן התורה קנין גמור, חשוב [אך אינו גמור ממש, שהרי לפני שנבעלה אין קנינה גמור לגמרי, ועדיין היא צריכה חליצה כדי להנשא לשוק ולא יספיק לה גט].

רבן גמליאל, הא דאמרן, שלכן הוא סובר שאין מאמר אחר מאמר, כי תפס המאמר הראשון את כל כוחו של מאמר כקידושי אשה.

ביאת שני נמי אינה ביאה.

ומדייקת הגמרא: **והא ביאת בן תשע דכמאמר שויה רבנן, וקאמר רבי שמעון שאם ביאת ראשון קנתה כמאמר ביאתו של שני אינה ביאה לקנות, לפי שקנה הראשון את כח כוחו של מאמר.**

בן עזאי, דתניא —

בן עזאי אומר: יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת.

ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד.

[עיינן היטב ביאור הענין בשתי לשונותיו של רש"י, ומשמע מכאן לכאורה שגם אם נאמר שהמאמר קונה קנין גמור אין זה אלא מדרבנן, וכן משמע לכאורה מדברי רש"י בדף כט ב ד"ה השתא ארוסה, וצריך עיון גדול כיצד לבית שמאי הוא דוחה את אחות אשתו לצאת משום אחות אשה. ועיינן באחרונים כאן ולעיל, ובהגהותיו של הגר"א יפהן לריטב"א, שדן בהרחבה בענין]

רבי נחמיה, דתנן במשנתנו: רבי נחמיה אומר: אחת בעילה ואחת חליצה, בין בתחלה בין באמצע בין בסוף — אין אחריה כלום;

והא ביאה פסולה, דכמאמר שויה רבנן, שצריכה ממנו חליצה בנוסף לגט, וקתני: אין אחריה כלום.

שנינו במשנה: כיצד?

עשה מאמר בו'

והוינן בה: וכי האי "עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט" — ביאור של "גט אחר גט" הוא?!

אמר רב יהודה, הכי קאמר התנא: גט אחר הגט ומאמר אחר מאמר — הוא כדאמרן בכרייתא לעיל, שמדובר ביבם אחד ושתי יבמות, או בשני יבמים ויבמה אחת, אך לא פירש זאת התנא במשנתנו.

אלא המשך התנא בדבר חדש, ואמר: יבם אחד ויבמה אחת — כיצד הוא סדר התרתן?

ועל כך השיב התנא: **עשה מאמר ביבמתו, ונתן לה גט — צריכה הימנו חליצה.** וכן הלאה.

שנינו במשנה: עשה מאמר ובעל — הרי זו כמצותה.

והוינן בה: **לימא, מסייע ליה לרב הונא.**

דאמר רב הונא: מצות יבמה — מקדש, ואחר כך בוועל!

ודחינן: **אין מכאן ראיה לרב הונא, כי אימא:**

אף זה העושה מאמר ובוועל, הרי הוא עושה כמצותה.

אך גם אם יבעל ולא יקדש תחילה, הרי הוא עושה כמצותה.

ותמהינן: **פשיטא, שתוספת הקידושין אינה מגרעת, ואם אין הקידושין מצוה לכתחילה — מה משמיע התנא בכך שאמר "אף זה כמצותה"?!?**

ומשינין: **אכן יש חידוש בדבר.**

א-ב והניחה הגמרא שב"כיצד" בא התנא להסביר את דברי חכמים שאמרו יש גט אחר גט.